

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์ เพื่อวิเคราะห์เนื้อหาเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กในสิ่งพิมพ์ภาษาไทย ซึ่งจัดพิมพ์ขึ้นโดยหน่วยงานรัฐบาล และเอกชนในช่วงปีพุทธศักราช 2536 - 2538 ในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ด้านการวางแผนครอบครัว การปฏิบัติตนของมารดา การส่งเสริมพัฒนาการทางกาย การส่งเสริมพัฒนาการทางสติปัญญา การส่งเสริมพัฒนาการทางจริยธรรม การส่งเสริมพัฒนาการทางอารมณ์ - บุคลิกภาพ การส่งเสริมพัฒนาการทางสังคม การอบรมเลี้ยงดูเด็กที่มีลักษณะพิเศษ การดูแลทั่วไป และบทบาทของพ่อ ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยดังนี้

1. การเลือกประชากรและตัวอย่างประชากร
2. หาข้อมูลเบื้องต้นในการวิจัย
3. สร้างเครื่องมือทำชิ้นการวิจัย
4. เก็บรวบรวมข้อมูล
5. วิเคราะห์ข้อมูลและเสนอข้อมูล

การเลือกประชากรและตัวอย่างประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ สิ่งพิมพ์ภาษาไทยที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการให้ความรู้ในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก ที่หน่วยงานรัฐบาลและเอกชนจัดพิมพ์และเผยแพร่อย่างเป็นทางการอยู่ ณ ปัจจุบัน แบ่งเป็นสื่อสิ่งพิมพ์เฉพาะกิจ และนิตยสารรายเดือน และรายปักษ์ ที่จัดพิมพ์ขึ้นระหว่างปี พ.ศ. 2536-2538 ผู้วิจัยได้คัดเลือกประชากร ตามขั้นตอน ดังนี้ คือ

1. สำหรับสิ่งพิมพ์ภาษาไทยประเภทต่างๆ ที่ให้ความรู้เกี่ยวกับการ

อบรมเลี้ยงดูเด็ก ยกเว้นประเภทนิตยสาร ได้แก่ แผ่นพับ วิทยุ โทรทัศน์ วิทยุกระจายเสียง วารสาร และหนังสือซึ่งได้จากหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งหน่วยงานของรัฐบาล และเอกชน จำนวน 245 ฉบับ คัดเลือกเฉพาะสิ่งพิมพ์ที่มีเนื้อหาให้ความรู้เกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็ก ได้ประชากรรวมรวม 185 ชิ้น

2. สำหรับสิ่งพิมพ์ประเภทนิตยสาร ผู้วิจัยดำเนินการสุ่มตัวอย่างประชากรแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยมีเกณฑ์ดังนี้ คือ

1. เป็นนิตยสารที่ตีพิมพ์ต่อเนื่องกันมาเป็นเวลานานไม่ต่ำกว่า 5 ปี

2. เป็นนิตยสารที่ได้รับความนิยม เป็นที่รู้จักกันแพร่หลาย เห็นได้จากมียอดจำหน่ายสูงในนิตยสารประเภทเดียวกัน

ตัวอย่างประชากรประเภทนิตยสาร มี 3 ประเภท คือ

2.1 นิตยสารที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูเด็ก (นิตยสาร ชูโรต, 2527) สุ่มมา 2 ชื่อฉบับ ได้แก่ นิตยสารรักลูก และนิตยสารแม่และเด็ก

2.2 นิตยสารทั่วไปที่มีกลุ่มเป้าหมายเป็นสตรี (อุบลวรรณ ชาติพัฒนมิตร, 2529) ทั้งนี้ผู้วิจัยได้สอบถามข้อมูลนิตยสารสตรีที่มีผู้อ่านมากที่สุดจาก คีตมาร์ (2538) เลือกได้นิตยสาร 2 ชื่อฉบับ ได้แก่ นิตยสารกุลสตรี และ นิตยสารขวัญเรือน

2.3 นิตยสารสุขภาพ (นิตยสาร ชูโรต, 2527) สุ่มมา 2 ชื่อฉบับ ได้แก่ นิตยสารรักสุขภาพ และนิตยสารหมอชาวบ้าน

จำนวนนิตยสารทั้ง 6 ชื่อฉบับ ที่ใช้ในการวิจัย เริ่มศึกษาตั้งแต่ฉบับเดือนมกราคม พ.ศ. 2536 ถึงฉบับ เดือน ธันวาคม พ.ศ. 2538 รวมทั้งสิ้น 288 ฉบับ เลือกนิตยสารที่มีเนื้อหาให้ความรู้เกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็ก ได้ประชากรรวม 235 ฉบับ

การหาข้อมูลเบื้องต้นในการวิจัย

ศึกษาดารา เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดู
เด็ก ดังนี้

1. แนวเหตุผล ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการอบรม
เลี้ยงดูเด็ก
2. เนื้อหาในหลักการพัฒนาเด็กปฐมวัยตามวิธีชีวิตาทย ของ
ภาควิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2535)
3. หลักการและแนวคิดในการจัดการศึกษาแก่ผู้ปกครอง

การสร้างเครื่องมือทำชิ้นการวิจัย

สร้างกรอบเนื้อหาทำชิ้นการวิเคราะห์

1. สร้างกรอบความคิดของเครื่องมือจากทฤษฎีการให้ความรู้ผู้ปกครอง และทฤษฎีสื่อมวลชนเพื่อการพัฒนา ซึ่งมีแนวคิดสำคัญคือ

1.1 การให้ความรู้ผู้ปกครองเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็ก จะต้องมีการเตรียมครอบครัวเพื่อเด็ก และการส่งเสริมการพัฒนาเด็ก

1.2 สื่อสิ่งพิมพ์เป็นสื่อมวลชนที่มีบทบาทสำคัญในการศึกษา และในการรณรงค์ในโครงการเพื่อการพัฒนาต่าง ๆ

2. ออกแบบเครื่องมือบันทึกข้อมูลตามหัวข้อความรู้ที่ให้แก่ผู้ปกครอง ได้หัวข้อความรู้ 10 หัวข้อใหญ่ ซึ่งประกอบด้วย 53 หัวข้อย่อย และตามหัวข้อ ประเภทของสิ่งพิมพ์ 8 ประเภท

2.1 หัวข้อความรู้ที่ให้แก่ผู้ปกครอง ได้แก่

1) การวางแผนครอบครัว มีเนื้อหาที่กล่าวถึง การวางแผนครอบครัว การเตรียมครอบครัว ด้วยวิธีการต่างๆ 5 เรื่อง คือ

1.1) การเลือกคู่ครองที่เหมาะสม

1.2) การรักษาสถานภาพครอบครัว

1.3) การตรวจสุขภาพก่อนแต่งงาน

1.4) การวางแผนเกี่ยวกับการมีบุตร

1.5) ปัญหาด้านสุขภาพของพ่อแม่ที่อาจจะส่งผลกระทบต่อลูก

2) การปฏิบัติตนของมารดา มีเนื้อหาที่กล่าวถึงการปฏิบัติตนของมารดาเมื่อเริ่มตั้งครรภ์ ขณะตั้งครรภ์ ขณะคลอดและวิธีคลอด และการปฏิบัติตนหลังคลอด ดังนี้

2.1) การปฏิบัติตนของมารดาเมื่อเริ่มตั้งครรภ์ มีเนื้อหาที่กล่าวถึงการปฏิบัติตนของมารดาเมื่อเริ่มตั้งครรภ์ด้วยวิธีการต่างๆ 4 เรื่องคือ

- 2.1.1) การฝากครรภ์
- 2.1.2) การแก้ไขอาการแพ้
- 2.1.3) การไร้ยาของมารดาขณะตั้งครรภ์
- 2.1.4) สุขภาพจิตของมารดา

2.2) การปฏิบัติตนของมารดาขณะตั้งครรภ์มีเนื้อหาที่กล่าวถึงการปฏิบัติตนของมารดาขณะตั้งครรภ์ ด้วยวิธีการต่างๆ 6 เรื่อง คือ

- 2.2.1) การเลือกรับประทานอาหารและสารอาหารที่เหมาะสม
- 2.2.2) การดูแลสุขภาพขณะตั้งครรภ์
- 2.2.3) ความเข้าใจพัฒนาการของครรภ์และทารกในครรภ์
- 2.2.4) ความเข้าใจการเปลี่ยนแปลงของมารดาขณะตั้งครรภ์
- 2.2.5) การได้รับสารพิษต่างๆ
- 2.2.6) การป้องกันเด็กพิการขณะตั้งครรภ์

2.3) การปฏิบัติตนของมารดาขณะคลอด มีเนื้อหาที่กล่าวถึงการปฏิบัติตนของมารดาขณะคลอด ได้แก่

- 2.3.1) การเตรียมตัวคลอด
- วิธีคลอด มีเนื้อหาที่กล่าวถึง การคลอดในลักษณะต่างๆ ได้แก่

- 2.3.2) การคลอดตามธรรมชาติ
- 2.3.3) การคลอดโดยใช้เครื่องมือ
- 2.3.4) การคลอดโดยการผ่าตัด

2.4) การปฏิบัติตนหลังคลอด มีเนื้อหาที่กล่าวถึงการปฏิบัติตนของมารดาหลังคลอดด้วยวิธีการต่างๆ 3 เรื่อง คือ

- 2.4.1) การดูแลสุขภาพหลังคลอด
- 2.4.2) การจัดระบบโภชนาการของมารดาหลังคลอด

2.4.3) การได้รักษาและสารอันตรายต่างๆ

การส่งเสริมพัฒนาการของเด็กปฐมวัย ได้แก่ การส่งเสริมความเจริญเติบโตของเด็กทุกด้าน ได้แก่ การส่งเสริมพัฒนาการทางกาย การส่งเสริมพัฒนาการทางสติปัญญา การส่งเสริมพัฒนาการทางจริยธรรม การส่งเสริมพัฒนาการทางอารมณ์-บุคลิกภาพ การส่งเสริมพัฒนาการทางสังคม การอบรมเลี้ยงดูเด็กที่มีลักษณะพิเศษ การดูแลทั่วไป และบทบาทของพ่อ

3) การส่งเสริมพัฒนาการทางกาย มีเนื้อหาที่กล่าวถึง การส่งเสริมให้เด็กมีพัฒนาการทางกาย ด้วยวิธีการต่างๆ 6 เรื่อง คือ

3.1) การจัดสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมพัฒนาการทางกาย

3.2) การจัดระบบโภชนาการ

3.3) การดูแลสุขภาพและความสะอาด การฝึกสุขนิสัย

3.4) การป้องกันอุบัติเหตุและอันตราย

3.5) การเสริมสร้างภูมิคุ้มกัน

3.6) การสังเกตและแก้ไขความผิดปกติทางกาย

4) การส่งเสริมพัฒนาการทางสติปัญญา มีเนื้อหาที่กล่าวถึง การส่งเสริมให้เด็กมีพัฒนาการทางสติปัญญา ด้วยวิธีการต่างๆ 4 เรื่อง คือ

4.1) การจัดสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมพัฒนาการทางสติปัญญา

4.2) การส่งเสริมพัฒนาการสร้างสรรค์และจินตนาการ

4.3) การส่งเสริมพัฒนาการด้านภาษา

4.4) การสังเกตและแก้ไขความผิดปกติทางสติปัญญา

5) การส่งเสริมพัฒนาการทางจริยธรรม มีเนื้อหาที่กล่าวถึง การส่งเสริมให้เด็กมีพัฒนาการทางจริยธรรม ด้วยวิธีการต่างๆ 4 เรื่อง คือ

5.1) การจัดสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมพัฒนาการทางจริยธรรม

- 5.2) การส่งเสริมค่านิยมและคุณธรรม
- 5.3) การเป็นแบบอย่างที่ดี
- 5.4) การสังเกตและแก้ไขพัฒนาการทางจริยธรรม

6) การส่งเสริมพัฒนาการทางอารมณ์-บุคลิกภาพมีเนื้อหาที่กล่าวถึง การส่งเสริมให้เด็กมีพัฒนาการทางอารมณ์-บุคลิกภาพ ด้วยวิธีการต่างๆ 4 เรื่อง คือ

- 6.1) การจัดสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมพัฒนาการทางอารมณ์-บุคลิกภาพ
- 6.2) การเสริมสร้างทัศนคติที่ดี
- 6.3) การรู้จักตนเองและบทบาทที่เหมาะสมตามเพศ
- 6.4) การสังเกตและแก้ไขพฤติกรรมทางอารมณ์-บุคลิกภาพ

7) การส่งเสริมพัฒนาการทางสังคม มีเนื้อหาที่กล่าวถึงการส่งเสริมให้เด็กมีพัฒนาการทางสังคม ด้วยวิธีการต่างๆ 4 เรื่อง คือ

- 7.1) การจัดสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมพัฒนาการทางสังคม
- 7.2) การส่งเสริมลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์
- 7.3) การส่งเสริมกิจกรรมการแสดงออกที่เหมาะสม
- 7.4) การสังเกตและแก้ไขพฤติกรรมที่เป็นปัญหา

8) การอบรมเลี้ยงดูเด็กที่มีลักษณะพิเศษ มีเนื้อหาที่กล่าวถึงการอบรมเลี้ยงดู การปฏิบัติที่เหมาะสมต่อเด็กที่มีลักษณะพิเศษทางด้านต่างๆ 4 ด้าน คือ

- 8.1) เด็กที่มีลักษณะพิเศษทางกาย
- 8.2) เด็กที่มีลักษณะพิเศษทางสติปัญญา
- 8.3) เด็กที่มีลักษณะพิเศษทางอารมณ์-บุคลิกภาพ
- 8.4) เด็กที่มีลักษณะพิเศษทางสังคม

9) การดูแลทั่วไป มีเนื้อหาที่กล่าวถึง เรื่องทั่วไปที่มีความเกี่ยวข้องกับกรอบมเลี้ยงดูเด็ก ในด้านที่นอกเหนือจากที่กล่าวมาแล้ว 2 เรื่อง คือ

9.1) ประเพณี ความเชื่อและค่านิยม

9.2) การจัดหาโรงเรียนหรือสถานรับเลี้ยงเด็กที่เหมาะสม

10) บทบาทของพ่อ มีเนื้อหาที่กล่าวถึง บทบาทด้านต่างๆ ของพ่อที่ส่งเสริมพัฒนาการของเด็กปฐมวัย ด้วยวิธีการต่างๆ 3 เรื่อง คือ

10.1) การมีปฏิสัมพันธ์ต่อเด็ก

10.2) การสร้างสัมพันธภาพที่ดีระหว่างสมาชิกทุกคนในครอบครัว

10.3) การพัฒนาตนเอง

2.2 ประเภทของสิ่งพิมพ์ ได้แก่

1) แผ่นพับ

2) วิทยุ

3) วิทยุเตอร้

4) จุลสาร

5) วารสาร

6) หนังสือ

7) สิ่งพิมพ์อื่น ๆ

8) นิตยสาร

3. นำกรอบเนื้อหาที่สร้างขึ้น ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องและความครอบคลุม ความตรงตามเนื้อหา จากนั้นนำมาแก้ไขเป็นกรอบเนื้อหาที่ใช้เป็นเกณฑ์ในการวิเคราะห์ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการวิจัยต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. สิ่งพิมพ์เฉพาะกิจประเภท แผ่นพับ วนปถิว วนสเตอร์ จุลสาร วารสาร และหนังสือ ตาเนินการสำรวจและเก็บข้อมูล ดังนี้

1.1 รวบรวมรายชื่อและที่อยู่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและคาด ว่าอาจมีการจัดพิมพ์และเผยแพร่สิ่งพิมพ์เกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็ก

1.2 นำหนังสือขออนุมัติดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากต้นสังกัด จากนั้นจึงส่งหนังสือขอความร่วมมือในการส่งแบบตอบรับ แจ้งการมีหรือไม่มี สิ่งพิมพ์เกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็ก วนยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง คือ

1) กระทรวงสาธารณสุข 2) กระทรวงศึกษาธิการ 3) หน่วยงานที่ขึ้นตรง ต่อสำนักนายกรัฐมนตรี 4) ศาลาว่าการกรุงเทพมหานคร 5) ทบวงมหาวิทยาลัย และ 6) มูลนิธิและองค์กรเอกชนต่างๆ

1.3 รวบรวมแบบตอบรับ แจ้งการมีหรือไม่มีสิ่งพิมพ์เกี่ยวกับการ อบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย เพื่อทำรายการรายชื่อหน่วยงานที่จัดพิมพ์เผยแพร่

1.4 ทำหนังสือขอความร่วมมือในการวิจัย วนยื่นแก่หน่วยงาน ต้นสังกัด ขอรับสิ่งพิมพ์เฉพาะกิจจากหน่วยงานต้นสังกัดทุกแห่ง วนได้สิ่งพิมพ์ 245 ชิ้น ผู้วิจัยอ่านเนื้อหาแล้ว เลือกสิ่งพิมพ์ที่ให้ความรู้เกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กที่เป็น ประชากรรวม 185 ชิ้น

1.5 ตาเนินการบันทึกข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสิ่งพิมพ์แต่ละชุด/เล่ม /แผ่น ลงานแบบบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับสิ่งพิมพ์ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

1.6 อ่านสิ่งพิมพ์แต่ละชิ้นซึ่งได้มาจากหน่วยงานต่างๆ วิเคราะห์ หาวัตถุประสงค์ แล้วสรุปเนื้อหาสำคัญลงานแบบบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับสิ่งพิมพ์ ตอนที่ 2 (บรรณคดีตัวอย่างในภาคผนวก ง)

2. สิ่งพิมพ์ประเภทนิตยสาร ตาเนินการสำรวจและเก็บข้อมูล ดังนี้

2.1 รวบรวมนิตยสารที่ได้สุ่มเป็นตัวอย่างเป็นตัวอย่างประชากรไว้แล้ว

รวม 288 ฉบับ

2.2 สํารวจเนื้อหาในนิตยสารแต่ละเล่มเพื่อหาเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย และถ่ายเอกสารแยกออกมาเพื่อศึกษา ๗ นิตยสารที่มีเนื้อหาให้ความรู้ในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก รวม 235 ฉบับ

2.3 อ่านบทความหรือคอลัมน์เกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยที่ได้แยกออกมา แล้วสรุปเนื้อหาแต่ละเรื่องลงในแบบสรุปเนื้อหาเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยที่ปรากฏในนิตยสาร (โปรดดูตัวอย่างในภาคผนวก ง)

การวิเคราะห์ข้อมูลและเสนอข้อมูล

กำหนดหน่วยที่ใช้ในการวิเคราะห์

ในงานวิจัยนี้ หน่วยที่ใช้ในการวิเคราะห์เป็นสาระหรือแนวคิด (themes) ที่ปรากฏในบทความหรือสิ่งพิมพ์แต่ละชิ้น ซึ่งในงานวิจัยนี้เรียกว่า เรื่อง ลงรหัสตามเรื่องที่ระบุไว้ในกรอบการวิเคราะห์เนื้อหา โดยมีเกณฑ์ว่า ในสิ่งพิมพ์ 1 ชิ้น จะลงรหัสทุกแนวคิดที่ปรากฏ

การนับหน่วยสาระหรือแนวคิด

นับหน่วยสาระหรือแนวคิดจากความถี่ที่ปรากฏ นำความถี่ที่ได้ในแต่ละเรื่องมาหาร้อยละ แล้วนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบความเรียง

สูตรคำนวณหาค่าร้อยละ (อ้างอิงใน ประคอง กรรมสูตร, 2528)

$$P = \frac{f \times 100}{N}$$

P แทน ค่าร้อยละของจำนวนสาระหรือแนวคิดเนื้อหาแต่ละ เรื่อง

f แทน จำนวนครั้งของความถี่ในการปรากฏของสาระหรือแนวคิดเนื้อหาแต่ละหัวข้อ แต่ละเรื่องย่อย

N แทน จำนวนครั้งทั้งหมดของความถี่ในการปรากฏของสาระหรือแนวคิดเนื้อหาแต่ละหัวข้อ รวมทุกเรื่องย่อยที่เสนอใน แต่ละเรื่อง/แต่ละหัวข้อ